

Вечны зніч

Вершы

КАМУНІКАТ.ОНІ

* * *

Бацька прыйшоў.
На парозе прысеў,
З працы нібыта вярнуўся дахаты.
– Што ж ты адрокся, сыноч, як і ўсе?
Што ж не адведаеш таты?

– Помніш,
Маленькім хапаўся за руль,
Сынку,
Бялявы, як сонейка...
І не схапіцца за
«Тата, даруй!..»,
Як за саломінку...

Дзе ж тваё поле
І жаўранкі дзе?
Крыж, ды півоні, ды месячык...
Выйсці на волю
Хацеў да людзей –
Дротам завязаны веснічкі.

Скрып калаўрота ў калодзеж упаў.
Кружаць над возерам чайкі.
Вецер з веранды выдзьмухвае пах
Бацькавай
Чорнай
Фуфайкі...

* * *

Я прамаўляю слова БОГ...
Пакіну свет, такі маленькі,
І не пушчу вас на парог
Свае прасторнае малельні.

Там больш спагады і святла,
Там вокны – шыбінамі ў неба,
Там ёсць алтар і ёсць святар,
Там ёсць званар і ўсё, што трэба.

О вы, хто ўбегчы не паспеў,
Хто пакідаў паўсюль руіны,
Пачуйце – гэта ж херувімы!
Пакіньце мне іх боскі спеў.

Пакіньце мне, – я не манах,
Што зачыніўся ў змрочнай келлі, –
Зашклёны сонцам поўны дах
Блакiтнай хмельнае купелі!

Каханы трыццаць тры разы
І трыццаць тры разы пракляты,
Я ўкленчу там пад абразы...

Мне страшна будзе йсці дахаты.

* * *

На пласе знямелай рабіны
Заторгаўся сонечны чуб...
А людзі ўсё нешта рабілі,
І страты ніхто не пачуў.

І доўга крывавіўся захад,
Дзе промень апошні патух,
А воблакі вецер наўзахап
Сушыў, як пакошаны луг.

І скінуўшы маску ў катойні,
Сабе, непазнаны, наўме,
Пустэльнай самотнае поўні
Прытомлены цень прамільгне

І выйдзе да родных ускраін,
І, больш не жадаючы страт,
Аднойчы пахваліцца Каін,
Што Сонцу
быў родны ён брат.

ЗА ІМГНЕННЕ ДА ВЯРТАННЯ Ў ГЭТЫ СВЕТ

Я пакінуў каханую.
Магілы родных.
Забіў дошкамі храм сваёй веры.

Адпусціў на волю ўсе вятры,
Даверыўшы ім родныя песні,
Баёвыя гімны,
Старадаўнія замовы
Ды заповітныя пацеры,
Якія калісьці ведаў.

Кінуў у багну похвы ды меч,
Аддаў на забайку малым дзедаву сьвявеньку
І пайшоў.
...У апраметную, – здагадаліся адныя,
...Да пана Бога, – мовілі іншыя,

Каб ніколі не вярнуцца,
Бо заўсёды
За імгненне да вяртання ў гэты свет
Я абавязкова згадваў,
Што ў ім
Мяне чакае толькі Радзіма,
Адчуваючы з жахам,
Што нават гэтага
Для мяне недастаткова...

* * *

Я хацеў бы памерці у сне.
Каб не ведалі родныя ўсе.

Наказаўшы світальным вятрам
Развітацца з радзінаю,
І з абдымкаў заплаканых траў
Над радзімаю

Узляцець, пралунаць, нібы птах,
Каб не бачылі нават начніцы,
Так высокая, нязмушана так,
Як магло да сканання прысніцца...

Па шашы пракрадзецца аўто...
Хай вас Бог, мае родныя, крые!
Не завесіць люстэрка ніхто
Тут, дзе жыву я, – у гэтай краіне.

І драмацьмуць і рэчка, і сад,
Толькі вецер абдыме, як брата.
Не вярнуся ніколі назад,
Адчыняйся, паднебная Брама!

Не прагнуся за сонца раней,
І душа мая цела пакіне,
І ўздыхнецца ў нябёсах вальней,
Чымся ў роднай зямлі
ў дамавіне.

* * *

Зорных шаляў, віхор, не вагай,
Час і ім са спакоем звыкацца.
Знерухомеў бярозавы гай,
Ашчаджаючы рэха вакацый.

Над бяздоннем рухавых крыніц,
Бы ў святым прычашчальным маленні,
І ядлоўцы схіляюцца ніц,
І алені ўстаюць на калені.

На парэпаных лапах ялін
Выпаўз ельнік на мокрае ўзлессе,
І глядзела вада з каляін,
І ляцела “кур-лы” з паднябесся.

Нехта ціха па сцежцы ступаў.
Ці не ўчора і мы там хадзілі?..
Пад нагамі гарэў лістапад,
Апякаючы

грудзі
радзіме...

У МУЗЕІ

“Страчана...”

“Страчана...”

“Страчана...” –

Надпіс на кожным цэтліку.

З памяццю

Спячаю

Спадчыну

Не збераглі мы цэлаю.

Комін над зрубам з пластыку

Тоіць цяпло няшчырае.

З пластыку нават ластаўкі –

Вымерлі недзе ў выраі.

Гмахі да хмар будуючы,

Не збераглі мы цэркаўку...

Скемім, маўляў, у будучым

І па музейным цэтліку.

Праўды святой супольніцы –

Кнігі Скарыны, Буднага,

Крыж Ефрасінні Полацкай...

“Страчана...”

“Знікла...”

“Згублена...”

Быццам драбнютка маячына,

Бы каласок апошні,
Згублена песня матчына
Разам з сярпом на пожны.

Страчаны продкаў звычаі.
Пнецца мяшчанства, хоць трэсні:
“Жыцьцем, маўляў, пазычаным,
Казкай чужой і песняй!”

А па-над штучным прадзівам
Магнітафоннай стужкі
Мова далёкіх прадзедаў
Просіцца ў нашы душы!

Толькі душы ні каліва
Тут, дзе пад шклом распяты
Ордэн і нож Купалавы –
Страшныя экспанаты.

Гід муляжы нахвальвае,
І фотаўспышка бліскае.
Музыкай пахавальнаю
Тут паланез Агінскага.

ВЯРТАННЕ ВЕТРУ

Здзічэлы на кінутым хутары сад
Забрыў па калені ў возера,
Шукаў паратунку.
Старая пахіленая яблыня
Не паспела дабегчы да вады,
Трапіла пад нож сталёвай пачвары.
Крушню патрушчанай цэгля
Аблізваюць шурпатыя хвалі.
Зааралі стары калодзеж.
І толькі высачэзная дзедава таполя
засталася стаяць на збураным пасадзе,
самотна аглядаючыся навокал.

І калі спілавалі яе,
Доўга не хацела падаць.
А падаючы,
Адчайна ўзмахнула
Непаслухмянай кронай,
І – спыніліся хвалі ,
Ад раптоўнага ветру,
І па ўсёй Беларусі
Адгукнуліся гаі ды пушчы.

І вецер мацнеў,
І тады па ўсім свеце
На захад і ўсход
Паўсталі на ягоным шляху

Вышчарбленыя сонечнымі дзідамі
Шкляныя хмарачосы,
Гарачыя каміны заводаў,
Вострыя пікі тэлевежаў,
Трывожна загулі
Лініі высокага напружання.

Штоночы
Вяртаецца зноўку
Да майго акна
Паранены вецер,
А я,
Што таксама
Вырас пад дзедавай гаполяй,
Не ведаю,
Як аблегчыць яго пакуты,
Як загаіць апёкі...

КАМЯНІ

Паўзлі па зямлі камяні,
На полі адпачывалі,
Падсочвалі карані,
Куляліся поначы ў твані.

Трывожна гулі званы,
На Спаса як ці на Ўшэсце,
Нібы пераможцы з вайны,
Ішло
 камянёў
 нашэсце.

Паўзлі камяні дамоў,
Шукалі назад дарогу,
Тутэйшых не знаючы моў,
Маўчалі пра дапамогу.

А нехта, набіўшы гуз,
Упоцемках, без газніцы,
Драбніць загадаў на друз
І выкладаць гасцінцы.

Людзі перамаглі.
Толькі ніколі, ніколі
Па вязнях сваёй зямлі
Ім не прыйсці да волі.

* * *

Паслухайце, чалавекі,
З чаго зроблены вашыя чаравікі,
У падэшвах якіх яшчэ цепліцца жыццё?

Як доўга не памірае мора ў ракавіне,
малітва ў разбуранай царкве,
рэха на стадыёне.

І таму не здзіўляйцеся,
Калі звычайная падушка
Раптам вылятае ў адчыненае акно,
Абезгалоўленыя селядцы ў бляшанцы
Варушаць спаленымі расолам плаўнікамі,
А човен прырастае да берага.

І калі польмя вырастае,
Яно пакідае зямлю –
Вяртаецца на сонца.

І калі могілкі стануць паркам
Імя якога-небудзь Смеху Варта,
То ўсё роўна яшчэ тысячу гадоў
Па начных алеях блукацьме смерць.

І калі заварушыцца брук –
Мы спахопімся,
Што хадзілі па чарапахах...

МОСТ

Стомленая мурзатая дарога
З-пад гумовых колаў,
З-пад бязлітасных вострых капытоў
Бясконцых калгасных статкаў,
Што кожнага дня
Брылі па яе шырокай спіне
Да небакраю,
З-пад нядрэмнай аховы
Тэлеграфных слупоў,
Якія трывожна гулі,
Калі яна спрабавала
Выбегчы на зялёнае поле,
З-пад зоркападу,
Які штоночы
Дагараў на яе шэрым прысаку,
Варушачы старыя ўспаміны,
Хацела ціха апусціцца ва ўлонне ракі,
Пяшчотнае і чыстае;
Але
Пад яе змучаныя бакі
Падлезлі магутныя бетонныя стаўбуры,
Адпыхваючы ўверх,
Далей ад светлае журлівае плыні,
А лева-
І праваруч
Паўсталі ўзорныя,
Аблямаваныя пафарбаванымі балясінамі,

Ды ўсё-такі
Краты.

Недасягальная
Кліча
Рака.

КАМУНІКАТ.ORG

ДУША

Дакуль пакутаваць ад смагі,
П'ючы з пустога гладыша,
І жыць з жабрацкае сярмягі
Ты будзеш, родная душа?

Па крыжавых брыдзеш дарогах,
Самотнай зоркаю гарыш.
А ўслед – дурны і дзікі рогат
Тых, хто паслаў цябе на крыж.

* * *

У прыполе роднай хаты –
На старэнькай парэпанай прызбе –
Застаўся мой бурштынавы плач.
Да яго прыслухоўваецца студня,
але далёка – не чуе.

Косяцца з-за фіранак вокны,
Але занадта блізка – не бачаць.
Нейкія людзі сядзяць на прызбе,
смяюцца;
І маленькія бурштынінкі,
Зняважаныя гэтым дарослым смехам,
Хаваюцца надвячоркам у шчыліны на
сцяне.

Слухае хата мой бурштынавы плач
Сваім спаракнелым нутром,
Спадзяецца: мо хоць немаўлячыя слёзы
Выратуюць яе ад шашалю;
Збірае ў прыпол вянкi пахучай цыбулі,
Каб узiмку пачаставаць мяне,
Каб я як некалі заплакаў.

І хата яшчэ доўга жыцьме верачы,
Што гэтыя слёзы хоць і не бурштынавыя,
Але таксама шчырыя.

ВЕЧАР

Ссівелая над Свіслаччу альтанка
Прымружвае прастуджаныя вочы
І пазірае стомлена ды сумна
Туды, дзе у бяззубай пашчы моста
Варушыцца качыная чародка
І прэч бягуць паскубанья хвалі.

Чаўны ўначы
Не вынырнуць.
Маўчацьме
Каменны бераг,
Шэры мур альтанкі
Ніколі не пачуе слоў пяшчоты.

А над ракой мурзатыя аблокі
Абмылкам поўні...

* * *

Я верыў надзейным сябрам
І шчырасці ў іхнім паглядзе.
Казаў: аднадумцаў сабраў,
Ды кожны
аднойчы
мне здрадзіў.

Радзімай паўсвету назваў,
Абрыдлі тамтамы і чумы –
З вандровак вяртаўся назад –
Ды роднага
вушы
не чулі.

У мроях найшчырых сваіх
(А ўсім падалося – грашыма...)
Узвёў цябе ў пачат святых,
А ты
саграшыла...

ДЗЯЎЧЫНА

Вуснамі адпівала душу –
Воблачка цнатлівае пяшчоты
Не хацела ў слоту ды імжу
Адлятаць на чорныя балоты.

На пустой нярадаснай зямлі
Чуліся, як пацеры, літанні.
Замярзалі слёзы. А калі
Ў неба поўня вылезла з ліхтарні,

Да дзвярэй дзяўчына падышла,
Пастаяла стомлена на ганку.
Толькі не вярнулася душа
Ні ўначы,
Ні потым на світанку.

ПАГАНІНІ

Наглуха зачынены дзверы.
Прагнаўшы вячэрні спакой,
Мелодыя скрыпкі Гварнеры
Напоўніла смуткам пакой.

І біўся аб цесныя сцены
Струны растрывожанай плач,
Як граў ён, прагнаны са сцэны,
Пракляты царквою скрыпач.

З учэпістых рук адзіноты
Не вырвацца болей назад...
Са свечкі на свежыя ноты
Гарачая ўпала сляза.

Залез маладзік па галіне
У чорную раму акна...
А хто ён такі – Паганіні,
У чым яго грэх і віна?

Асуджаны ў свеце навекі,
Дзе праўды няма і на грам,
За што ён адданы на здзекі
Царкоўнікам і плеткарам?

Ды смелая мара не гіне
У цемры задушлівай, не!

Бунтарным смычком Паганіні
Распятыя струны кране –

І музыка, душы сагрэўшы,
Пакліча у свет мілаты.

...Ніяк не забудзецца,
грэшны,
На свой абавязак святы.

КАМУНІКАТ.ORG

КАСЦЁЛ У ДЗЯРЭЧЫНЕ

На ўскрайку сяло хаатычна
Ва ўсе распаўзлося бакі,
А ён з нецярпеннем гатычным
Стартуе ў высокі блакіт.

Памкнёны да сонца, узнёслы,
Відзён з навакольных дарог,
Нібыта, сабраўшыся ў космас,
З зямлёй развітацца не змог.

А можа, таму не ляціцца,
Што столькі ўжо вёснаў, з вайны
Дзіравая стрэха свіціцца,
Маўчаць анямела званы.

Што рэха малітваў і крокаў
Чуваць з-пад сцяпенняў і тла...
Праз рэбры прастрэленых крокваў
Струменяцца промні святла.

Залечвае ранаў барозны
І цвіль атрасае наніз,
І туліць да вежы бярозку,
На свой падсадзіўшы карніз.

Здавалася б: мур, і высокі,
Зямлі ані грама, ды не! –

Знайшліся жыццёвыя сокі
Для дрэўца на голай сцяне!

Бурчаць галубы пад страхою.
Ён кожнаму рады лісту...
А людзі сцяжынкай глухою
Абходзяць яго за вярсту.

КАМУНІКАТ.ORG

НАЧНЫ ДЭСАНТ

Жаўнер па аблоках тупае,
Свае там лагчыны ды ўзгоркі.
А ў пацяжэлым купале,
Бы ў невадзе,
Плешчуцца зоркі.

КАМУНІКАТ.ORG

* * *

Самыя пяшчотныя рукі –
матчыны.

Самыя лепшыя песні –
матчыны.

Самыя мудрыя словы –
матчыны.

Самае страшнае на свеце –
праклён Маці.

КАМУНІКАТ.ORG

ЛЯ ДОМА КІНО. 1990

Э. Тарлецкаму

На Чырвоным касцёле Маці Боская,
Як самотная, беспрытульная птушка,
Аб дахоўку ранячы ногі босыя,
Моліцца па аблудных душах.

Па самым краёчку сцежку намацвае,
На рукі скалелья хукае – золка.
Адно і засталася – у акторкі наймацца.
Мо і атрымалася б кіназорка.

Ходзіць гэтак і шэпча пацеры
На нязвыклай тутэйшай мове,
Ўсю-усенькую ноч не спаціме
З ветрам вольным адзіна ў змове.

А з зямлёю слабеюць повязі.
Дзе святар, пазбаўлены сана?
Мо Купала прыйдзе да споведзі,
Ці нябожчыку нельга таксама?

А як вельмі спатрэбіцца раптам –
То бязбожнік адкажа рапартам:
– Не ўзарвалі, не аплявалі і
не зрабілі, маўляў, кацельні,
не раскідалі нат плябаніі.

Хоць сягоння – у зван касцельны!

А ўвечары прыйдуць бабулькі старыя

І храм без Бога абыдуць тройчы.

А слёзы і тыя – адно стэарынавыя,

А жыць, як і плакаць – прывыклі моўчкі.

КАМУНІКАТ.ORG